

ร่างกายเป็นอนัตตา

สิ่งที่เราต้องนำมาพิจารณาเป็นอันดับแรกก็คือร่างกาย โดยร่างกายก็ต้องอาศัยพ่อ และแม่เป็นเหตุ และมีอาหาร น้ำ ความร้อน และอากาศบริสุทธิ์ (วัตถุ ๔) เป็นปัจจัยมาปรุงแต่งให้เกิดขึ้นและตั้งอยู่ได้ เมื่อร่างกายเกิดขึ้นมาแล้วมันก็เปลี่ยนแปลง ไปสู่ความเจริญขึ้นเป็นหนุ่มเป็นสาว และเสื่อมลงเป็นคนแก่ชราอยู่ตลอดเวลา สุดท้ายร่างกายก็แตกสลายหรือตายไปในที่สุด

แม้ขณะที่ร่างกายยังไม่ตาย มันก็ยังต้องทนประคับประคองสภาวะความเป็นร่างกายเอาไว้ด้วยความยากลำบาก คือต้องแสวงหาอาหารมาหล่อเลี้ยงร่างกาย ต้องคอยดูแลและระมัดระวังร่างกายไม่ให้เจ็บป่วยหรือถูกทำร้าย รวมทั้งยังต้องทนต่อความหนาว ความร้อน ความหิว ความกระหาย และโรคภัยต่างๆมากมาย เป็นต้น อยู่ตลอดชีวิต ซึ่งนี่ก็แสดงถึงความจริงที่ว่า ร่างของเราและของทุกชีวิตนั้นมันเป็นอนัตตา คือไม่ใช่ตัวตนของมันเองจริงๆ ที่จะเป็นอนตหรือตั้งอยู่ในสภาพเดิมได้ตลอดไปชั่วนิรันดร

จิตเป็นอนัตตา

จากการที่เราได้ศึกษามาแล้วว่า วิญญาณคือพื้นฐานทำให้เกิดจิตใจขึ้นมา และวิญญาณก็ต้องอาศัยระบบประสาทของร่างกายเพื่อเกิดขึ้นมา ส่วนความรู้สึกรู้จักก็ต้องอาศัยวิญญาณจึงจะเกิดความรู้สึกรู้ขึ้นมาได้ ส่วนความจำก็ต้องอาศัยของมูลจากเนื้อสมอง มาใช้ในการเทียบเคียงเพื่อให้จำได้ และการคิดหรือพิจารณาก็ต้องอาศัยความจำนั่นเอง มาใช้ในการคิดพิจารณา

อีกอย่าง จิตก็มีการเกิดและดับอยู่เสมอๆ คือเมื่อเราตื่นขึ้นมาก็คืออาการที่จิตได้เกิดขึ้นมาแล้ว เมื่อเวลาเราหลับสนิทและไม่ฝัน ก็คืออาการที่จิตได้ดับไปแล้ว (ส่วนเวลาที่เรานอนหลับและยังฝันอยู่นั้น ก็คือจิตได้เกิดขึ้นมาแล้วแต่ยังไม่สมบูรณ์) ซึ่งทั้งหมดนี้ก็แสดงถึงความจริงว่า จิตเป็นสิ่งปรุงแต่ง ที่มีลักษณะเป็นอนัตตา คือจิตไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง แต่ถ้าจิตจะเป็นอัตตาหรือตัวตนที่แท้จริงแล้ว มันจะไม่ต้องอาศัยร่างกายหรือสิ่งใดๆ เพื่อให้

๑. **ทุกข์** คือ ความทุกข์ ซึ่งก็ได้แก่ ความทุกข์ของจิตใจมนุษย์ ที่สรุปลงอยู่ที่ ความยึดมั่น (อุปาทาน) ในชีวิตของตนเองว่าเป็นตัวตน-ของตน (หรือตัวเรา-ของเรา) และแสดงอาการออกมาเป็น ความเศร้า โศก หรือความเสียใจ ความไม่สบายใจ เป็นต้น

๒. **สมุทัย** คือ เหตุของความทุกข์ ซึ่งก็ได้แก่ความรู้และความเข้าใจผิด (ที่เรียกว่า อวิชชา) ว่าชีวิตนี้คือตัวตน-ของตน (หรือตัวเรา-ของเรา) จริงๆ

๓. **นิโรธ** คือ ความไม่มีทุกข์ ซึ่งก็ได้แก่ นิพพาน ที่หมายถึง ความสงบเย็นของจิตใจ

๔. **มรรค** คือ วิธีการดับทุกข์ ซึ่งก็ได้แก่ การใช้ปัญญากับสมาธิมาร่วมกันดับทุกข์ โดยมีศีลเป็นพื้นฐาน

สรุปง่ายก็คือ อริยสัจ ๔ นี้เป็นคำสอนถึงเรื่อง การเกิดขึ้นของความทุกข์ และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้จิตไม่มีความทุกข์ ทั้งอย่างชั่วคราว (คือเป็นครั้งเป็นคราว) และถาวร (คือตลอดไปเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่) โดยหลักในการศึกษานั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า เราจะต้องศึกษาให้เข้าใจก่อนว่าความทุกข์คืออะไร? เมื่อเข้าใจว่าความทุกข์คืออะไรแล้ว ก็จะทำให้เข้าใจได้ต่อไปว่าสาเหตุของความทุกข์ และความไม่มีทุกข์ รวมทั้งวิธีการดับทุกข์ที่ถูกต้องนั้นเป็นอย่างไร? แต่ถ้าเรารู้จักความทุกข์ผิด ก็จะทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของความทุกข์ และความไม่มีทุกข์ รวมทั้งวิธีการดับทุกข์ผิดไปด้วยทั้งหมด

ความยึดถือคือความทุกข์

ความทุกข์ที่พระพุทธเจ้าสอนนี้ หมายถึงความทุกข์ของจิตใจ ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความยึดถือ คือคำว่า อุปาทาน แปลว่า ความยึดถือ หรือ ความยึดมั่น ซึ่งหมายถึง อาการที่จิตของเราไปยึดเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแบกไว้ ด้วยความรักหรือความพอใจ (คือด้วยกิเลส) คือเมื่อใดที่จิตใจของเราเกิดความความยึดถือขึ้นมา มันจะมีความทุกข์เกิดขึ้นมาด้วยเสมอ ซึ่งเมื่อเกิดความทุกข์ขึ้น ก็จะทำให้จิตใจของเราเกิดความรู้สึกรู้สึกที่ทนได้ยาก หรือรู้สึกทรมาน หรือที่เราเรียกกันว่า ความเศร้า โศก หรือความเสียใจ หรือความไม่สบายใจ นั่นเอง